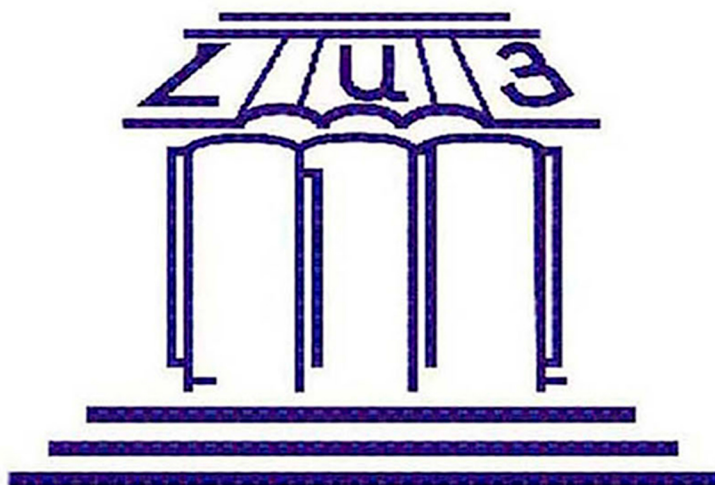

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց
Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Մտեղծագործական համայնքներ
նչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format
Adapt — remix, transform, and build upon the material

24460

331-88

L-71

15 JAN 2010

90

ՊՐԻՆՏԱՐՆԵՐ ԲՈԼՈՐ ՅԵՐԿՐՆԵՐԻ, ՄԻԱՑԵՔ

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹՅՈՒՆ Գ. Ա. Մ. ԽՈՐՀՐԻՆ № 1.

Ա. ԼԱԶՈՎՍԿԻ

ՀՈՍԱՆՔՆԵՐԻ ՊԱՅՔԱՐԸ
ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ
ԱՐՀԵՍՏԱԿՑԱԿԱՆ ՇԱՐԺՄԱՆ ՄԵՋ

ԹԱՐԳՄ. ՀՄ. ՏԱՐԱԽՉԱՆ

331-88
L-71

ՅԵՐԵՎԱՆ
ՏՐԵՍԻ ԱՆԱՅԻՆ ՊԱՐԱՆ
1928

331.28

L-71

ՀԱՅ. ԶԲ. Զ. Զ.

ՊՐՈԼԵՏԱՐՆԵՐ ԲՈԼՈՐ ՅԵՐԿՐՆԵՐԻ. ՄԻՍՅԵՔ

Ա. ԼԱԶՈՎՍԿԻ

ՀՈՍԱՆՔՆԵՐԻ ՊԱՅՔԱՐԸ

ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ

ԱՐՀԵՍՏԱԿՑԱԿԱՆ ՇԱՐԺՄԱՆ ՄԵԶ

ԹԱՐԳՄ. ՀՄ. ՅԱՐԱԽԶՅԱՆ

ՏԵՐԵՎԱՆ

ՏՐԵՎԱՆԻ ԿԱՐԳԻՆԵՐԻ

1923

I.

ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ ԱՐԶԵՍՏԱԿՑԱԿԱՆ ՇԱՐԺՄԱՆ ԴՐՈՒ- ԹՅՈՒՆԸ ՆԱԽՔԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ, ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ԺԱՄԱՆԱԿ ՅԵՎ. ՆՐԱՆԻՑ ՀԵՏՈ

Արհմիությունների
անդամների բաժանի
առաջնությունները պա-
տերազմից առաջ, պա-
տերազմի ժամանակ
լիվ հրաժարից հետո.

Նախապատերազմական արհեստակցական
շարժումը յերկու առանձնահատկություն ունեւր.
Նախ և առաջ նա բացառապես Յիվրոպայի և Ան-
գլի-Սաքսոնական յերկրների արհեստակցական
շարժում եր: Համարյա վոչ մի գաղութային յեր-
կրում ձևակերպված արհեստակցական շարժում
չկար: Բանվորական շարժումը Հեռավոր և Մերձավոր Արևելքում, գոչնա-
վոր բանվորների, գաղութային ճնշված ժողովուրդների մեջ գարգացավ
միայն պատերազմական շրջանից հետո: Յերկրորդ՝ պատերազմից առաջ
սոցիալիստական և արհեստակցական ինտերնացիոնալներն, ըստ էության,
գուտ յեվրոպական բնույթ կյին կրում: Պատերազմի նախորդակին ամբողջ
աշխարհում մոտավորապես 10 միլիոն կազմակերպված բանվորներ կային:
Յիվրոպական արհեստակցական շարժման մեջ պատերազմը շատ խոր փո-
փոխություն մտցրեց, ըստ վորում պատերազմի առաջին մեկ և կես տա-
րին արհեստակցական շարժման համար հսկայական անկման տարիներ
կյին (մի քանի յերկրներում անդամների թվի նվազումը հասավ 65%-ի):
Սյուպես որինակ, Գերմանիայում պատերազմի նախորդակին կար 2 1/2 միլ-
լիոն կազմակերպված բանվորություն, իսկ 1915 թվի վերջին մնաց 1 միլ-
լիոնից էլ պակաս: Նույնպիսի տոկոսային հարաբերությունն հնք տեսնում
թե Ֆրանսիայում և թե պատերազմին մասնակցող ուրիշ յերկրներում:
Սկսած 1915 թվի վերջերից արհեստակցական շարժումը նորից սկսում և
քանակով բարձրանալ, սակայն գլխավորապես ի հաշիվ ռազմական ար-
դյունաբերության:

1918 թվի վերջերին արհեստակցական շարժումը նորից աճում և
սկզբնական շրջանում՝ շատ դանդաղ. մինչև 1920-թ. վերջը բոլոր յերկրնե-
րում նկատվում և արհմիությունների բուռն աճում և բանվորների հսկայա-
կան հոսանք դեպի արհեստակցական կազմակերպությունները: Ահա մի քանի
թվեր, վորոնք կօլարդեն արհեստակցական շարժման այդ հսկայական աճ-
ման պատկերը: Պատերազմի նախորդակին Ֆրանսիայում, աշխատանքի
ընդհանուր Համադաշնակցության (Конфедерация) մեջ կար 500,000 մարդ,
իսկ 1915 թվի վերջին՝ մնաց 200,000 ից պակաս: 1920 թվի վերջին հենց
նույն այդ Համադաշնակցության մեջ արդեն 2,000,000 ից ավելի մարդ

36646-02

կար: Գերմանիայում, ինչպես արդեն ասացի, պատերազմի նախորդակին 2,500,000 մարդ կար, իսկ 1915 թվի վերջին՝ 1,000,000-ից պակաս, իսկ 1920 թվի վերջին արդեն՝ ավելի քան 8,000,000 մարդ: Նույն թվերն ունենք և մյուս յերկրների համար: Կնշանակի, ամեն տեղ բանվորների հախուռն հոսանք և նկատվում դեպի արհեստակցական միությունները: Յեթն մենք ցանկանանք զծագրել արհեստակցական շարժման ընթացքը մինչև պատերազմ, պատերազմի ժամանակ և նրանից հետո, ապա մենք կտեսնենք, վոր արհեստակցական շարժումը պատերազմը հենց սկսելուց հետո՝ իջնում և, 1915 թվի վերջին՝ սկսում և դանդաղ բարձրանալ, իսկ 1918 թվի վերջին ուղղակի վեր և բարձրանում՝ ամեն մի յերկրում զգալիորեն ավելացնելով արհեստակցական միությունների անդամները թիվը: 1920 թվի վերջին համաշխարհային արհեստակցական շարժման մեջ սկսվում և մի նոր բեկումն: Արհմիությունների անդամների թիվը սկսում և նվազել: Այն ժամանակ, յերբ ամբողջ աշխարհում արհեստակցական միությունների մեջ մոտ 50 միլիոն կազմակերպված բանվորութուն ևր հաշվում, վորպիսի քանակը 5 անգամ ավելի յ պատերազմի նախորդակի թվից, 1920 թվի վերջին սկսած մի քանի յերկրներում՝ կապիտալի առաջխաղացման, ռեակցիայի, ազդեցության տակ՝ արհեստակցական կազմակերպությունների անդամների քանակն սկսում և նվազել: Այսպես, Ֆրանսիայում, վորտեղ 1920 թվի վերջին 2,000,000-ից ավելի կազմակերպված բանվորութուն կար, 1923 թվի սկզբին մնաց մոտ 600,000, ըստ վորում այդ 600,000 բանվորները կազմակերպված են Աշխատանքի ռեֆորմիստական և հեղափոխական Համադաշնակցություններում: Իտալիայում, վորտեղ 1920 թվի վերջին 2,000,000-ից ավելի կազմակերպված բանվորներ կային, ներկայումս, շնորհիվ ֆաշիստական տերրորի և բանվորական կազմակերպությունների գաղանային վոչնչացումի, մնացել են մոտավորապես 200-300,000 մարդ: Անգլիայում տրեդ-յունիոնների անդամների թիվը 1922 թվականի ընթացքում միլիոնից ավելի մարդով պակասել և:

Ընդհանրապես կապիտալի հարձակման շնորհիվ, բոլոր յերկրներում, նկատում ենք արհեստակցական միությունների անդամների թվի նվազում, և յեթն այդ փորձենք թվերով արտահայտել, ապա պիտի ասենք, վոր ներկայումս ամբողջ աշխարհում 50 միլիոն կազմակերպված բանվորների փոխարեն, վոր կային 1920 թվի վերջին, միայն կա մոտավորապես 42-43,000,000:

Միջազգային կազմակերպությունները պատերազմի նախորդակին լեզվ պատերազմի ժամանակ:

Ինտերնացիոնալը, կամ Միջազգային Սոցիալիստական Բյուրոն, վոր դրսևորվում ևր Բրյուսելում, իսկ արհեստակցական տեսակետից՝ Արհեստակցական Միությունների Միջազգային Քարտուղարությունը (դա Ինտերնա-

Պատերազմի նախորդակին, պատերազմի ժամանակ և նրանից հետո ինչպիսի կազմակերպություններ եյին միացնում բանվոր դասակարգի առանձին մասերը: Քաղաքական տեսակետից, պատերազմի նախորդակին կար՝ Մ-րդ

ցիոնալ չևր բառիս իսկական իմաստով), վոր դանվում ևր Բեբրլինում: Այդ Ինտերնացիոնալի դեկավարն ևր Գերմանական արհեստակցական միությունների հայտնի առաջնորդ Կարլ Լեգինը: Բացի քաղաքական և արհեստակցական Ինտերնացիոնալներից, պատերազմի նախորդակին կային ըստ արտադրությունների կազմակերպված՝ հանքագործների Միջազգային Միությունը, մետաղագործների, ջուլհակների և մի շարք այլ միություններ: սակայն այդ միջազգային միություններն ավելի շուտ փոխադարձ ինֆորմացիայի և փոխադարձ ոգնության ընկերություններ եյին, քան Ինտերնացիոնալներ, այսինքն բանվոր դասակարգի մարտական կազմակերպություններ՝ կապիտալիստական ռեֆորմի դեմ միասնական պայքար մղելու համար:

Պատերազմը հսկայական փոփոխություն մտցրեց բանվորական շարժման քաղաքական քարտեզի մեջ: Պատերազմի հայտարարվելու հետ քանդվեցին Սոցիալիստական և Արհեստակցական Ինտերնացիոնալները: Բոլոր միջազգային կազմակերպությունները վերածվեցին ազգային կազմակերպությունների, քաղաքական Ինտերնացիոնալի նախագահ՝ Վանդերվելեն Բրյուսելում նստած, Սոցիալիստական Ինտերնացիոնալի բանալին գրպանում, ձգտում ևր այդ Ինտերնացիոնալը դարձնել Անտանտի քաղաքականության գործիք, արհեստակցական Ինտերնացիոնալի՝ ղեկավար Լեգինն իր գրպանում ևր պահում «իր» Ինտերնացիոնալի բանալին և ձգտում ևր ամեն ինչ անել՝ իր սրտակից կենտրոնական կայսրությունների համար: Այսպիսով Ինտերնացիոնալները դադարեցին զոյություն ունենալուց, նրանք բաժանվեցին իրենց բաղկացուցիչ մասերին: Բանվորական միությունների ազգայնական շահերը հաղթեցին միջազգային շահերին, և այդպիսով, պատերազմի ժամանակաշրջանը կարելի յ պատկերացնել վոչ միայն իրրև մի բաց տեղ, յերբ կտրվեցին հին կապերն, այլև իրրև մի բաց տեղ, հեղեղված բանվորական արյամբ, վորը համարյա ջնջեց բանվորական համերաշխությունը և այն կապերը, վոր պատերազմից առաջ կային:

Պատերազմի չորսամյա շրջանը միջազգային կենդանի կապերի անջատման շրջանն ևր: Հենց այդ ժամանակամիջոցում, յերբ հին միություններն ընդհանուր պլատֆորմ և ընդհանուր գլխ չեյին կարողանում գտնել, յերբ քաղաքական և արհեստակցական Ինտերնացիոնալները վեր եյին ամփռվում իրենց բաղկացուցիչ մասերին, այդ ժամանակ բոլոր յերկրների բանվորական շարժման ներսում հասունացող բողոքն՝ ընդդեմ արյունալի պատերազմի, ընդդեմ կռալիցիայի, ընդդեմ դասակարգային աշխատակցության, այդ բողոքը, վոր իր արտահայտությունը գտավ ծիմմերվալդում և Կինտայում, վորտեղ կային քաղաքական կուսակցությունների և մի քանի արհմիությունների ներկայացուցիչները—հանդիսանում ևր իրրև սաղմ միջազգային միության նոր ձևերի, վոր ծավալվեց պատերազմական շրջանից հետո միայն:

Ուրեմն, պատերազմը կործանեց արհեստակցական միությունների բոլոր միջազգային համախմբումները, և բանվորական շարժումը մտավ իր հետ

պատերազմյան շրջանն՝ առանց միջադպարին համախմբումների և կործանող պիտի սկսեր կռվել քաղաքակրթության, գեմեկրատիայի և մշակույթի նվաճման համար: Միջադպարին բանվորական շարժման բաժան-բաժան լինելը, այն պաղատարական տարածայնությունները, սուր պայքարը, վերջինս կան համաշխարհային բանվորական շարժման մեջ, իրենց արմատները գցել են պատերազմի ու զանազան յերկրների բանվորական կազմակերպությունների ուղղման քաղաքականություն շրջանում: Դասակարգելի ուղիստակցություն քաղաքականությունը, պրոլետարիատի շահերը հաստատապահան պետությունների ազգային-պետական և իմպերիալիստական շահերին յենթարկելը՝ ստիպելին բանվոր զստակարգի առանձին մասերին նոր միություններ ստեղծելու, ստեղծելու միասնական պայքարի նոր ձևեր և առաջ բերին մի շարք նոր գաղափարներ, վոր նախապատերազմական բանվորական շարժման ընթացքում գեո սողմային դրություն մեջ ելին, բայց վորոնք ծավալվեցին արդեն պատերազմից հետո, Ռուսաստանի Հեղափոխություն հաղթանակի հետ միասին:

Յեռ մի կողմ եմ թողնում քաղաքական կուսակցությունների դարգացումն ու անջատումները, 2-րդ Խնտերնացիոնալի վերատեղեկին ու ձեռներդվելը, Վիեննայի Համամիության ծագումը, Կոմունիստական Խնտերնացիոնալի ծագումը և վերջին փաստը, — Վիեննայի Համամիության ձուլումը 2-րդ Խնտերնացիոնալի հետ, — այդ բոլորը հատուկ ուսումնասիրության տուարկա պետք ելինն: Յեռ միայն կանգ կառնեմ արհեստակցական շարժման զարգացման և նրա հոսանքների այն պայքարի վրա, փոր սկզբեց պատերազմից հետո և վերին աստիճանի հետաքրքիր ձևեր ստացալ:

II.

ԱՐԶԵՍՏԱԿՑԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԱՄՍԵՐԴԱՄԻ
ԻՆՏԵՐՆԱՑԻՈՆԱԼԸ

Ս.Շամսի յերկրե-
րից արհեստակցական
միությունների ԿԵ-
սերնացիոնալ սեդ-
ժելու փորձերը.

պատերազմի ժամանակ: Յեվ հենց վոր պատերազմը դադարեց, հենց վոր ղինյութական գործողությունները վերջացան, տեսնում ենք, վոր արհեստակցական շարժման հին պարագլուխները փորձեր են անում կրկին վերստեղծելու այն, ինչ կործանվել եր պատերազմի ժամանակ: Պետք է հիշատակել, վոր պատերազմի ժամանակ արհեստակցական շարժման ղեկավար շրջանների փոխադարձ կատաղությունն այնքան մեծ եր, վոր Անտանտի լերկրների արհեստակցականները (профессионалисты), 1916 թվին, կիզում

փորձ ելին անուժ կազմակերպել իրենց առանձին Խնտերնացիոնալը, չընդունելով նրա մեջ գերմանացիներին, վորոնք, նրանց կարծիքով, մեղանշել էլ ելին քաղաքակրթության դեմ, ոգնելով կայզերին, այն ինչ իրենք, ոգնելով իրենց բուրժուադիալին քաղաքակրթության դեմ վոչնչով չեկին մեղանշել: Ստեղծել Անտանտի Խնտերնացիոնալ, կնշանակեք վոչինչ չըստեղծել, վորովհետեւ Խնտերնացիոնալն ըստ իր ելության վորեւ գիպլումատիական շրջանակներով կապված լինել չեք կարող: Յեւ մենք 1917 թվին, չեղոք յերկրների՝ շվեդների, հոլանդացիների և զվիցերլտցիների կողմից տեսնում ենք փորձեր ստեղծելու Խնտերնացիոնալ, փորեւ կերպ ի մի հավաքելու և մի սեղանի շուրջը նստեցնելու դաշնակից յերկրների և կենսադոնական կայսրությունների ներկայացուցիչներին, այսինքն Ֆրանսիայի, Անգլիայի, Բելգիայի միությունների ղեկավարներին՝ մի կողմից և Գերմանիայի ու Ավստրիայի միությունների ղեկավարներին՝ մյուս կողմից: Այդ փորձերից յերկար ժամանակ քան դուք չի գալիս, և միայն պատերազմը վերջացնելուց հետո, 1919 թվի փետրվարին, Բերնում կայացավ միջազգային կոնֆերանս, վորն արդեն իր կազմի մեջ տեսավ տարբեր յերկրների ներկայացուցիչներին: Այդ կոնֆերանսում արհեստակցական շարժման ռեֆորմիստ ղեկավարները միմիայնց հետ համաձայնության յեկան կոնգրես հրավիրելու մասին, վորը տեղի ունեցավ 1919 թ. հուլիսին, և այդտեղ հիմքը դրվեց, այսպեւ կոչված Ամստերդամի Խնտերնացիոնալին, այսինքն Արհեստակցական Միությունների Միջազգային Ֆեդերացիային, վորը գտնվելու յեր Ամստերդամում:

Ամսերդամի Ին-
սերնացիոնալի ծա-
ղուէր.

գումեր. Իմենչե հիմա նա ունեցել է յերկու միջազգային կոնգրեսներ, մեկը՝ 1920 թվի վերջին, Լոնդոնում, մյուսը՝ 1922 թվի սկզբին, Հոտմում, և այդ յերկու կոնգրեսներին հավաքված պատգամավորները ուշադրութեան կենտրոնը չեւ կազմում հեղափոխական դասակարգային պայքարը, — հենց այդ և Ամստերդամի ինտերնացիոնալի բնորոշ գիծը, — այլ՝ ժամանակակից հասարակութունը ոեֆորմի յենթարկելու, կապիտալիստական հասարակարգից աստիճանաբար մի ավելի լավ հասարակարգի տնցնելու հարցերը, — փորձեր, Ազգերի Լիգայի հետ աշխատակցելով, Աշխատանքի Միջազգային Բյուրոյի միջոցով ձեռք բերելու սոցիալական ոեֆորմներ և ամրացնելու այն նվաճումները, վոր բանվոր դասակարգն արել էր հետպատերազմյան շրջանում:

ՌԵԴԱԿՏՈՐ Ա. ԱՐԵՎԵԼԻԱՆ
ՏԵՂԵՐԱՄԻ ԻՆՏԵՐՆԱԿԻ

Ռեճորմիզմն Թ. Բա- Վերն է Ամստերդամի Ինտերնացիոնալի
սերգամի հեհեհացի- յուրահատուկ գիծը։ Նախ և առաջ այն, վորնա,
սնալի հոտուկ գիծն է զլիաժորապես, միացնում է յեվրոպական յեր-
կրների արհեստակցական կազմակերպությունները։ Այսպիսով, վորոշ չա-
փով նա հաջորդն է հին Ինտերնացիոնալի։ Յերկրորդ՝ Ամստերդամի Ին-
տերնացիոնալը միացնում է մոտավորապես 22 յերկրներին իտշորագույն

Ս. շխառսանքի Մի-
շազգային Բյուրո՝
Ս. զգերի Լ. Իգային Կից,
միջազգային կազմակերպութեաններին, վորոնց նպատակն էր զբաղվիլ
այդ սոցիալական ունիթորմներով: Հայտնի չի, վոր վերստի զանազիւ ու-

Բնականաբար, քանի վոր ունիթորմիզմն այդ
տեսակետի վրա չի կանգնած, նա պետք է
կողմնորոշուի սոցիալական ունիթորմներին, այլև այն

Այդ միություններն մեծ կան է խոշորները. փոխադրողներինը՝ 21/2 միլ. մետաղագործներինը՝ 3 միլլոն, հանքագործներինը՝ 3 միլլիոն, և այլն։ Ի՞նչ են ներկայացնում այդ 29 միլիարդային միությունները։ Պաղատա-կան տեսակետից, իրենց վարձագծի ուղղության իմաստով, նրանք կույ-ված են Ամստերդամի Լոտերիայի տնային հետ, նրանք կանգնած են սեփու-րի տեսական տեսակետի վրա. Ժամանակակից հասարակության հյուսվածքի գանդաղ է ատտիճանական փոփոխման տեսակետի վրա, ըստ վորում նրանք հույս ունեն, վոր յերբիցե, վերջ ի վերջո այդ փոփոխություններից կը ստացվի ամուր սոցիալիստական հյուսվածք։ Պա նույնքան է իրազործելի, վորքան է հին դգնստը կարկատաններով նոր դարձնելը։ Վերոհիշյալի հիման

վրա մենք իրավունք ունենք խոսելու Ամստերդամի Ինտերնացիոնալի դեկա-
վարներին փխխտութեամբ իրենց մասին:

**Ամստերդամի Ե.Յեռ-
նացիոնալի վերաբեր-
մունքը դեպի պատե-
րազմը**

Վերաբերմունք դեպի Ֆրանսիան, վերաբերմունք դեպի Ռուսի-
բանագրավումը, վերաբերմունք դեպի միտոնական հակառակ և վերաբեր-
մունք դեպի սուսական հեղափոխութեանը:

Վերաբերմունք դեպի պատերազմը. — Ամստերդամի Ինտերնացիոնա-
լը պատերազմին դեմ է. պատերազմը լավ բան չէ, պատերազմում մարդ են
սպանում և ընդհանրապես առաջ է դալիս ամեն տեսակ անկարգութեան:
Անցյալ տարվա դեկտեմբերին Ամստերդամի Ինտերնացիոնալը փորձեց
Հաագայում խաղաղութեան կոնգրես հրավիրել, վորտեղ բուսական արհես-
տակցական միութեանները պատիվ ունեցին ներկա գտնվելու: Այդ կոնգ-
րեսում պետք է արտահայտվեին վոչ միայն այն մասին, թե պատերազ-
մը շատ վատ և վերին աստիճանի անհաճո բան է, թեև վոչ բոլորի համար,
այլև պետք է ասվեր, թե ինչպես պետք է կովել նրա դեմ: Յեղ հենց
այս հարցումն էլ սկսվեցին ամենամեծ զգվարութեանները: Այնտեղ ըն-
դունված բանաձևում կարելի չէ գտնել շատ առաջարկութեաններ. ամենից
առաջ, վոր պետք է ազիտացիա մղել, դատարարակել պատանկութեանը
պատերազմին հակառակ վորով, ունենալ լավ տեսակի կինեմատոգրաֆներ
և այլն: 600 հոգուց բաղկացած հեղինակավոր համագումարն հաստատել է,
թե կինեմատոգրաֆը պատերազմի դեմ մղված պայքարում բավականին
մեծ դեր կարող է խաղալ: Բայց յերբ մենք, սուսական միութեանների ներ-
կայացուցիչներս, վոր նույնպես հոժարութեամբ կինեմատոգրաֆ կերթանք,
հարց դրինք, թե վոչ կինեմատոգրաֆը, վոչ պատանկութեան դատարարա-
կութեանը, վոչ էլ յերկրանների դատարարակութեանը Ռուսի և իմպերիա-
լիզմի հարցերը չեն լուծում, այլ այդ շարիքների դեմ է, վոր պիտի կովել, ապա-
գայի մասին բանաձև հանելու փոխարեն պետք է կենդանի դրծի անցնել:

մենք բար անտարբերութեան հանդիպեցինք: Մեզ վճռականապես ա-
ռարկում էին ամեն ինչում, ամեն առիթով և առանց առիթի: Մեզ ասում
էին, թե կոմունիստները շատ վատ մարդիկ են, կովարար, հայհույղ և ի-
րենց էլ շատ անբաղաժակալի չեն պահում: Մի խոսքով, նրանց ճառերի
կենտրոնը պատերազմի դեմ մղվելիք պայքարը չէր, այլ կովել կոմունիզ-
մի դեմ: 600 պատգամավորներից միայն յերեքը ունենք էին, վոր առաջ քա-
շեցին դրծնական, կոնկրետ ծրագիր պատերազմի դեմ կովելու համար
և կոնգրեսից պահանջում էին արտահայտվել այդ ծրագրի մասին:

**Ամստերդամի Ե.Յե-
ռնացիոնալը յեղ
Ռուսի բռնագրավու-
մը**

Հաագայի կոնգրեսի բանաձևերում կա մի
հետաքրքիր կետ այն մասին, թե յերբ վոր պա-
տերազմի վտանգ սպառնալ բոլոր կազմակեր-
պութեանները խոստանում են ընդհանուր դու-
րադու կարմակերակ: Մենք կառչեցինք այդ կետին և առաջինը, ընդհա-
նուր դուրադուներն այնքան էլ հեշտ չեն կազմակերպվում. մենք այդպես
անխախտելի կերպով չենք կարող վճռել, վոր ճիշտ հենց այն որը, յերբ
կակվի պատերազմը, կակվի և դուրադու: Մենք դուրադուի փոխարեն
առաջարկում ենք խոսելու և յեթ 24 ժամով բոլորի դուրադու կազմա-
կերպել ընդդեմ Ռուսի ավազանի գրավման: Մեր առաջարկութեանը մերժե-
ցին, պատճառաբանելով, վոր մեր բոլոր առաջարկութեանները դե-
մագոգիկ բնույթ են կրում և նպատակ ունին միայն ազիտացիա
մղել:

Հաագայի կոնգրեսին ներկա էին վոչ միայն արհեստակցական մի-
ութեանների, այլև քաղաքական կուսակցութեանների ղեկավարները:
Այնտեղ էին 2 և 2 ու կես Ինտերնացիոնալների ներկայացուցիչներն,
ինչպես և բուրժուական խաղաղասիրական կազմակերպութեանների ներ-
կայացուցիչները՝ միջազգային իրավունքի ամեն տեսակ լիզաներ, յեկեղե-
ցիների միջև լավ հարաբերութեաններ հաստատող ընկերութեաններ, հո-
լանդական պատուր-սոցիալիստների միութեանը և ուրիշ շատ կազմակեր-
պութեաններ: Այդ խաղաղասիրական ընկերութեանների ներկայութեանը
ուժեղացրեց բուրժուալիզմին և կոնգրեսի խաղաղասիրական (պացիֆիս-
տական) գույնը, վորովհետև հարկավոր էր բուրժուական աշխարհի այդ
ներկայացուցիչներին հետ միասնական ճակատ կազմել: Իսկ մենք բարբա-
րոսների պես պնդում էինք, ինչու էք միասնական ճակատ ստեղծում ա-
ջիկ հետ, մեզ, ձախերի հետ նստեցեք: Մեզ պատասխանում էին, — ձեզ
հետ վտանգավոր է, նախ այն պատճառով, վոր դուք կոմունիստ եք, փու-
լիկներ եք, մեզ կը խաբեք: Իսկ յերկրորդ՝ մենք ձեզ հետ միասնական ճա-
կատ կստեղծենք միայն այն դեպքում, յերբ դուք արգելքները կարանտինը
կվերացնեք: Ինչպես յերևում է, յեթև կանգնեցինք քաղաքական և վոչ
թե առողջապահական-սանիտարական տեսակետի վրա, նրանք կխոստանա-
յին մեզ հետ միասնական ճակատ ստեղծել, միայն մենք ամեն ինչ պիտի
մի կողմ դնեցինք ու դառնայինք ռեֆորմիստներ: Շատ հասկանալի չէ,
վոր մենք նրանց այդ տեսակ խոստումներ չավեցինք:

Այսպես, նրանք դուրադուի խոստում տվեցին, խոստացան պատե-
րազմի դեպքում ամբողջ աշխարհում միանգամից հանդես գալ: Ամստերդա-
մյան միութեանները 20 միլիոն անդամները պետք է նոր պատերազմ լի-
նելու դեպքում բողոքեն: Բայց յերբ Ֆրանսիական և Բելգիական դուրքերը
դերմանական սահմանն անցան, Ամստերդամի Ինտերնացիոնալում սկսվեց
իրարանցում: Նրանք, ինչպես Ֆրանսիացիք են ասում, իսկույն
կորցրին իրենց կողմնացույցը. Ֆրանսիական դուրքերի դերմանական սահ-
մանն անցնելը նորից Ամստերդամի Ինտերնացիոնալի մեջ մտնող բոլոր

բանվորական կազմակերպութիւնների առաջ դրեց այդ կազմակերպութիւնների և իրենց բուրժուազիայի մեջ յեղած կապի հին հարցը: Նրանք պետք է իրագործեյին կոնդիցիոն բանաձևը՝ պետք է գիմնային ընդհանուր գործադուլի, վտարի պիտի կանգնեյին և՛ ֆրանսիական, և՛ բելգիական բանվորները: Բայց ինչպես կարող եյին նրանք գործադուլ անել, յերբ ռեֆորմիստական միութիւնների ղեկավարներն այդ բռնադրամբին կողմնակից եյին: Չէ՞ վոր Ամստերդամի Ինտերնացիոնալը յուր կոնգրեսում և Հաագայի խաղաղութիւն կոնգրեսում ընդունել էր բանաձև, ըստ վորի բերմանացիք պետք է վճարեն պարտահատուցումներն, այսինքն վերադարձնեն դաշնակիցներին պատերազմի ընթացքում նրանց կրած վնասները. իսկ յեթե գերմանացիք պարտավոր են վճարել և չեն վճարում, հապա ինչպես ազգել նրանց վրա: Փրանսիական բուրժուական մամուլը գրում է. յերբ մեզ մոտ վորեւ մեկն իր պարտքերը չի վճարում, ուղարկում են դատական վոստիկանին, վորը ցուցակագրում է նրա ունեցածը և, այդպիսով, պարտքերը վճարվում են: Բայց չէ՞ վոր միջազգային դատական վոստիկաններ չկան: Նրա փոխարեն կա պոքք, վորը կատարում է դատական պրիստավի դերը և ստիպում է վճարել: Յեթե Հաագայի կոնգրեսն ասել էր, վոր պետք է պարտահատուցումները վճարել, նա դրանով լուրջան հայտարարել էր, վոր պիտի բռնել պարտաւիրող կոնկրետը: Այդ և տրամաբանութիւնը: Ի հարկե, վոչ ֆրանսիական և ոչ էլ բելգիական ռեֆորմիստները բացարձակ կերպով Հասացին. «բռնել կոնկրետը», բայց նրանք այդ իմաստով եյին արտահայտվել. բելգիական ռեֆորմիստ ղեկավարները պարզորոշ կերպով արտահայտվել եյին այդ ուղղութիւնով: Ռուրի բռնադրամբին միջազգային իրավունքի խախտումն է, բայց պարտահատուցումները վճարելու դեմ կարելի չի վորեւ միջոցի գիմել: Բելգիայի համար այդ բռնադրամբինը շահավետ էր. բռնադրամբինը Բելգիայի վրա նստեց 800 միլլոն, իսկ նա արդեն կարողացավ ստանալ 4½ միլլիարդ: Կնշանակե բռնադրամբինը արդեն ոգուտ ավեց: Այդ տեսակի ճշմարտութիւններ ասացին Բելգիական բանվորական կուսակցութեան և արհեստակցական միութիւնների ղեկավարները: Նման տրամաբանութեան դեմ մենք վոչինչ առարկել չենք կարող: Բայց բանվորական կազմակերպութիւնն ինչ կապ ունի այստեղ: Բանն այն է, վոր ռեֆորմիստական կազմակերպութիւնների հետպատերազմյան քաղաքականութիւնը շարունակութիւնն է պատերազմի ժամանակ նրանց վարած քաղաքականութեան: Իրեւ վերջին որինակ մատնանշեք սոցիալիստական Ինտերնացիոնալի վերջին կոնգրեսը Համբուրգում, վորտեղ տեղի ունեցավ վիեննայի միութեան—2½ Ինտերնացիոնալի և II-րդ Ինտերնացիոնալի պատկազրութեան հանդեսը: Ահա հենց այս Համբուրգյան կոնգրեսն իր բանաձևերից մ'կում ընդունեց մի թեզիս, վոր ասում է, թե բոլոր կառավարութիւններն ու բոլոր յերկրների բուրժուազիան պատերազմի համար պատասխանատու չեն: Իսկ հետեյալ թեզիսում ասված է. Գերմանացիք այնուամենայնիվ պարտավոր են վճարելու: Ներդրութիւն, յեթե բոլորն են մեղավոր, ապա և բոլորը պիտի վճարեն: Մեր

տրամաբանութիւնը նման չի ռեֆորմիստականին, այդ պատճառով էլ նրանք այլ կերպ են դատում. բոլորն են մեղավոր, բայց փոքր գերմանացին պետք է վճարի, վորովհետեւ նա յե հաղթվածը:

Այսպիսով, Ռուրի բռնադրամբինից հետո վոչ մի գործողութիւն տեղի չունեցավ: Ստացվեց մի քանի բանաձևեր, վորոնց մեջ ասված էր, վոր Ամստերդամի Ինտերնացիոնալը բողոքում է բռնութեան դեմ և առաջարկվում է Ազգերի Լիգային՝ քննել այդ հարցը:

Ինչ և այդ Ազգերի Լիգան: Ինչ կազմ ունի, ինչ գործունեութիւն: Ազգերի Լիգան հաղթող յերկրների բուրժուազիայի արեւան է, իմպերիալիստական կառավարութիւնների արեւտը, վորոնք շահագործում են հաղթվածներին և ավարը բաժանում են իրար մեջ: Յիվ Ամստերդամի Ինտերնացիոնալը Ռուրի բռնադրամբինից հետո ուրիշ վոչինչ չգտավ բացի նրանից, վոր հարցի լուծումը հանձնեց հենց այդ Ազգերի Լիգային, վորտեղ Պուանկարեն, Լյույդ-Չորը և միջազգային կապիտալի այդ պարսները պետք է արդարացի վճիռ հանեն և բավարարեն թե՛ հաղթողներին և թե՛ հաղթվածներին: Այդ ապացուցում է, վոր Ամստերդամի Ինտերնացիոնալի շըրջանակում անհնար է համաձայնութեան պալ վոչ միայն վորեւ գործողութեան նկատմամբ, այլև Ռուրի բռնադրամբինն առթիվ նոյնիսկ բողոքի բանաձև հանլու գործում, վորովհետեւ գերմանացիք պահանջում եյին վրձնական ձևով բողոքել բռնադրամբինն դեմ, իսկ, գլխավորապես, ֆրանսիացիք և բելգիացիք ճախրում եյին ընդհանուր և վերացական խոսքերի յեթեքում: Ազգային այդ անհամաձայնութիւններն, Ամստերդամի Ինտերնացիոնալի ներքին հակասութիւններն այն աստիճան սրվեցին, վոր նրա ղեկավարներից մեկը, քարտուղար Ֆիմմենը, չդիմացավ այլևս ռեֆորմիստական միջոցաւորի ճնշմանը, մի շարք հողվածներում սկսեց արտահայտել ռեֆորմիզմի ընդհանուր ուղղութիւնը չնամապատասխանող մտքեր: Այդ մտքերը խիստ գիմադրութեան հանդիպեցին. նույն Ինտերնացիոնալի յերկրորդ քարտուղար Ուգեդեստը գրեց մի հատուկ հոդված, վորի մեջ Ֆիմմենի հանդեպ գալը բացատրում էր նրա հոգնածութեամբ:

Ամստերդամի և Գ-
օհեմացիոնալն ու տերդամի կողմնակիցները դեմ են Ֆաշիզմին, վո-
Ֆաշիզմը րովհետեւ ֆաշիստները սպանում, կործանում են
բանվորական կազմակերպութիւնները և ընդհանրապես բանվորական
շարժման նկատմամբ շատ անքաղաքավարի յեն վարվում: Բայց ինչպես
պիտի կովել Ֆաշիզմի դեմ: Ինչպես կովել ֆաշիստական ռեակցիայի դեմ:
Այդ գործնական ասպարիզում էլ մենք փոխանակ գործունեութեան ծրու-
գրի հանդիպելու, հանդիպում ենք անտարբերութեան: Մենք նրանց առա-
ջարկեցինք կազմակերպել ինքնապաշտպանութեան բանվորական հարյուրակ-
ներ, վորոնց նպատակը պիտի լինել ֆաշիստների գիշված հարձակումին
դիմված հակահարձակումով պատասխանել: Բայց նման ուղղական հնչյուն-
ներն ամստերդամյան ղեկավարների ճաշակով չեն: Ընդհանրապես, դին-

վորական յերաժշտությունը նրանց դուր է գալիս, յերբ նա իմպերիալիստական եւ Հեղափոխական յերաժշտությունը նրանց ականջը ծակում է, եւ փաշիզմի դեմ կռիւլու աչա մեթոդին նրանք համաձայնութիւն չափին:

Ամասերդամի Բալասը: Ամասերդամի Ինտերնացիոնալի դեպի պա միասնական ճակատը: ակրազմի ու Ռուրի բանադրաւումն ունեցած վերաբերմունքի այս համառոտ ակնարկից պարզ յերևում է նրանց վերաբերմունքը դեպի միասնական ճակատը: Ինչ է միասնական ճակատը: Միասնական ճակատն ստեղծվում է միջ թե հեղափոխական յերգեր յերգելու, այլ միասին կռիւ մղելու համար: Յերբ մենք հրապարակ նետեցինք միասնական ճակատի դադարաւոր, մենք գրանով ռեֆորմիստներին ասացինք. «Ձեզանից չենք պահանջում, վոր մեր ծրագիրն ու տարախական ընդունելք: Մնացեք ձեր պատճառների վրա: Բայց յիկեք միասին կռիւնք առաջխաղացող կռիւտաւոր դեմ: Փաշիզմն արշաւում է, նա սպառնում է նախ եւ առաջ հեղափոխական կազմակերպութիւններին, նրա հետեւից ընթանում են ձեր ռեֆորմիստական կազմակերպութիւնները: Այդ պայմաններում վորոնք են ուրիմն միասնական ճակատի նախադրյալներն, այն միասնական ճակատի, վոր մենք ենք առաջադրում: Այն, վոր աչդ ճակատը պուտ բանվորական է: Վերն է ռեֆորմիզմի ելութը: Այն, վոր նա ստեղծում է բանվորա-անու-նեակողմերի ճակատ է վոր նա դեմ է պայքարին: Սրանից պարզ է, վոր միասնական ճակատ ստեղծելու մեր առաջարկը պիտի հանդիպի վերին աստիճանի անբարյացակամ վերաբերմունքի՝ համառութիւն չալտի դանելը: «Միասնական ճակատ,—ասում է ինչ մեր հակառակորդները,—դա Մոսկվայի մի նոր հերթական խարդախութիւնն է: Մոսկվայն պարտվեց, նա ստիպված է նոր տնտեսական քաղաքականութիւն վարել եւ այդ պատճառով եւ նա սկսում է նոր ապստամբական ժանյովրանիւր հնարել, վորպեսզի նորից մանի բանվորական շարժման մեջ է տարածի իր ազդեցութիւնը: Այս բոլոր դատարկարանութիւնը բացատրվում է շատ պարզ. մենք առաջարկում էինք միասին գործելու համար ստեղծել միասնական ճակատ, իսկ նրանք մերժեցին, վորովհետեւ գործել չեն ուզում եւ մանավանդ մեզ հետ գործել:

Ռեճորմիզմի պարտ:

գլուխներ յիվ ուս-սական հեղափոխութիւնը:

Մնում է պարզել դեպի ուսական հեղափոխութիւնն ունեցած վերաբերմունքի հարցը, եւ այդ ամենապիկանտն է: Դեռ ես կը ուսական հեղափոխութիւնը, թե՛ այլեւ քոյութիւն չունի: Յեթի լսելու լինենք ռեֆորմիստական, ազդեցիկ զեկաւարներին, ապա Ռուսաստանում հեղափոխութիւնն արդեն վերջացել է, եւ այն էլ 1917 թ. հոկտեմբերի 25-ին, ինչպէս վոր գրում են ուսականները: Հոկտեմբերի 25-ը ուսական հակահեղափոխութիւնն որն է: Ամասերդամի Ինտերնացի-ոնալի զեկաւարներն այդ վերջին տեսակետի վրա չեն կանգնած: Նրանք ասում էին, վոր մենք ռեակցիոն քաղաքականութիւն ենք վարում, վոր մենք բանվորական շարժումը տանում ենք դեպի փախուղի, եւ վոր պրոլե-տարիատի զեկաւարներն հակառակ է բոլոր մարդկային եւ աստվածային

որենքներին, բայց ամեն տեղում, յերբ հեղափոխութիւնը վտանգի մեջ է յեղել, նրանք ստիպված են յեղել հոնդես գալ՝ մեզ պաշտպանելու համար: Ստացվում է մի շատ հետաքրքիր հակասութիւն. մի կողմից՝ բոլշևիկները կործանում են հեղափոխութիւնն, իսկ մյուս կողմից՝ ամեն տեղում, յերբ մեզ վրա գրոհ են յաւելում, Ամասերդամից կոչում են ինչ. «Բոլշևիկներ ու-սական հեղափոխութիւնը: Յեթ արդեն հինգերորդ տարին է, ինչ նրանք այդ հակասութիւնն մեջ թիրառում են: Այս է հարկն հետեանք չեն նրանց տրամաբանական մտածողութիւնն, այլ, զիջաւորապէս, հետեանք զեկա-վարների վրա գործադրված ճնշման այն մասնանքի կողմից, վորոնք իրենց գաղափարային բնազդով դուրս են եկել, վոր պետք է պաշտպանել ուսական հեղափոխութիւնը: Լեհական պատերազմի ժամանակ Ամասեր-դամի Ինտերնացիոնալը նույնիսկ կոչ էր անում Լեհաստանը յենթարկել միջազգային բոյկոտի: Դա մի զեկեցիկ ժեստ էր, վորը մեծ համակրանք դտավ մասնանքից, բայց այդ բոյկոտը գործնական վոչինչ չափեց շնոր-հիվ ռեֆորմիստական վերին խովի սարսափի:

Ահա այդ անհեռաւորականութիւնը դեպի ուսական հեղափոխութիւնը գոյութիւն ունի եւ քաղաքական ռեֆորմիստական շարժման մեջ: Համբուրգում, միջազգային սոցիալիստական կոնգրեսում, վորն ավելի շուտ թաղման հանդիսի յեր նման, քան թե՛ հարսանիքի, նույնպէս գրված էր խորհրդային Ռուսաստանի հարցը եւ գրված էր տարբեր կերպով, տարբեր մակարդակի վրա: Ռուս մենշևիկները ներկայացուցիչներին մեկն այնտեղ խորհրդային ռեֆորմի, բոլշևիկները եւ կոմիսներն դեմ մի խիստ, վճա-կան ճառ արտասանեց. նա այնքան սուր արտահայտվեց, վոր թե կոն-գրեսը եւ թե մի շարք ռեֆորմիստական պատգամաւորութիւններն առան-ձին—առանձին բողոքեցին նրա դեմ: Կոնգրեսի այդ հակահարվածը վեր-ջնականապէս սղանեց ուս մենշևիկներին եւ հետներին, վորոնք հետո շատ խիստ կերպով ելին վորակում Համբուրգի կոնգրեսի աշխատանքների այդ մասը: Կոնգրեսից հետո, «Դինի» թերթում, (աջ հասերների աջ թեկ-որդան. կարելի չէ յերեակայել, թե ինչ ունդի սոցիալիզմ էր մնացել, ու. Տ. աջ թեկին էլին հարում: Զենդինովը, տիկ. Կուսկովայի հետ. թերթում էլ առաջնորդողները կերեակին եւ գրում,—) մի հոգված էր սղված, վորի մեջ լատացի տալած էր հետեյալը. «Մենք ցավում ենք, վոր Համբուրգում հակաբոլշևիկյան դիմը չպահանջվեց»: Յեթ հետո. «մենք բնավ չենք հաս-կանում, թե ինչու Համբուրգի կոնգրեսը տարբերութիւն էր դնում վեն-գրիայի եւ խորվաթիայի եւ խորհրդային Ռուսաստանի միջև: Պատկերաց-նում եք, Դինի» թերթի զեկաւարներն սոցիալիզմի դոյնը: Համենայն դեպս դեպի խորհրդային Ռուսաստանը յեզում վերաբերմունքը մի անջալիստ է, վոր բանվորական շարժումը բաժանում է տարբեր բանակների: Ռեֆորմի-ստական Ինտերնացիոնալներում, արեւատակապատում է թե քաղաքակա-նում, պարագլուխները հակաբոլշևիկյան դիմ վարել չեն կարող, վորովհետեւ այն որը, յերբ նրանք կոնգրեսին աչգալիսի դիմ, նրանք կմնան տանց մու-սայի:

Բերենք մի յերկու որինսկի Յերը ընկ. Վարովսկին սպանվեց, Բերլինում ցույց յեղավ, վորին մասնակցում էին 100,000 բանվոր: Բերլինում կան 30,000 կոմունիստներ. հապառվքեր էին մնացած 70,000-ը: Դրանք սոցիալ-դեմոկրատական կազմակերպությունների և արհեստակցական միությունների անդամներ էին, վոր ձևականորեն դառնում են մեզ թշնամի բանակում: Իհնչ էր տեսնում նրանց Վարովսկու անունը: Նրանք Վարովսկուն չէին ճանաչում. նա հայտնի էր, իբրև բանվորական շարժման ղեկավար: Բայց նա ներկայացուցիչն էր Խորհրդային Ռուսաստանի, և սոցիալ-դեմոկրատական կոալիցիոնների ու ռեֆորմիստական արհեստակցական միությունների այդ 70,000 անդամները, վորոնց ղեկավարները մեզ դեմ են, քայլում էին տեղափոխում անձրևի տակ՝ արտահայտելու համար իրենց համակրանքը հեղափոխության այդ սիմվոլին: Այդ ամենալավ ապացույցն էր այն բանի, թե վորքան խորն է թափանցել մեր կոմունիստական ազդեցությունը նրանց շարքերում և նրանց կազմակերպությունների մեջ: Յերկրորդ դեպքը կատարվեց Համբուրգում, վորտեղ կոմունիստական մասնիկները սոցիալ-դեմոկրատական կոալիցիոնների ժամանակ, մի քանի անգամ ավելի մարդ կար, քան տեղակալ կազմակերպության անդամների թիվն էր:

III

ԱՐՉԵՍՏԱԿՑԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԿԱՐՄԻՐ ԻՆՏԵՐՆԱՅԻՆԱԼԸ

Պրոֆեսորները համաշխարհային բանվորական մեթոդաբանության կազմակերպությունը և մեկերպություններին: Այն կազմակերպությունը, վոր պայքարում է Ամստերդամի Ինտերնացիոնալի դեմ, Արհեստակցական միությունների կարմիր Ինտերնացիոնալն է, վոր իր սաղմային զրույթամբ սկիզբն առավ 1921 թվի հուլիսին և հետո յուր հիմնադիր կոնգրեսում, 1921 թվի վերջին, վերակոչվեց Պրոֆինտերն (Արհեստակցական Ինտերնացիոնալ): Պրոֆինտերնը հեղափոխական Արհեստակցական միությունների կազմակերպությունն է, վորի տարբերությունն Ամստերդամի Ինտերնացիոնալից այն է, վոր նա համախմբում է վոչ միայն յեվրոպական յերկրների բանվորներին, այլև աշխարհիս բոլոր մասերի բանվորներին: Չկա վոչ մի յերկիր, վոչ մի գաղութ, ինչքան էլ վոր նրանք հեռու լինեն Ռուսաստանից: Վորտեղ չլինեն մեր խմբակները, մեր միությունները: Արհեստակցական Կարմիր Ինտերնացիոնալին անդամակցող վոչ յեվրոպական յերկրներ թիվը հավասար է յեվրոպական յերկրների թվին: Դրանով ապացուցվում է, վոր հեղափոխական Ինտերնացիոնալ վորոշ հաժամ դեպի արևելք է տեղափոխվել, դեպի շահադրժված յերկրները: Ռեֆորմիստները մեզ հետ բանակոխվում են միշտ չեշտում են, վոր իրենք պատկանում են քաղաքակրթված արևմուտքին, իսկ մենք՝ անքաղաքակրթ Մաիային: Յեթե բանակոխվում մեզ ստի-

սոցիներ անվանելու «վիրավորիչ» վորակումը դեն գցենք, ապա այդ անվանարժան անկասկած ձիշտ և Ռուսաստանը կանգնած է Ասիայի և Յեվրոպայի սահմանին. նա մի ձգող ույժ է, մի լույս գնաղան յերկրների ճնշված ժողովուրդների համար: Չինաստանի, Պարսկաստանի, Կորեայի, Ադվանդ-ստանի, Հնդկաստանի, Յեգիպտոսի, Տաճկաստանի և ուրիշ յերկրների բանվորական շարժումները ձգտում են դեպի Ռուսաստանի բանվորական շարժումը և դեպի հեղափոխական Ինտերնացիոնալները, վոր ստեղծված են ռուսական արհեստակցական միությունների նախաձեռնությամբ, վորովհետև Պրոֆինտերնի և Կոմինտերնի վարած պայքարի մեջ են տեսնում իմպերիալիստական շահագործումից ազատագրվելու միակ յեղքը:

Պրոֆինտերնը նոր ժամանակվա կազմակերպություն է, նա միայն յերեք տարեկան է. բայց նրա յերիտասարդությունը մեզ բնավ չբխանգարեց բավականին մեծ փոփոխություն մտցնելու բոլոր յերկրների բանվորական շարժման ուժերի փոխարարերություն մեջ: Պրոֆինտերնն իրեն հարած անդամների քանակով փոքր է Ամստերդամի Ինտերնացիոնալից, բայց վորեւ կազմակերպության ռազմական տեսակարար կշիռը հափվում է վոչ միայն քանակով, այլև ներքին ձուլմամբ, միացմամբ, հայացքների միտեցակությունը և այն վարքագծով, վոր վարում է տրվյալ կազմակերպությունը: Մեր և նրանց տարբերությունն այն է, վոր մենք նրանց կազմակերպություններում մեզ կողմնակիցներ ունենք, իսկ նրանք մեր կազմակերպություններում կողմնակիցներ չունեն: Այդ նրանց թուլացումն է, իսկ մեզ ուժեղացում: Պրոֆինտերնը բաղկացած է առանձին առանձին կազմակերպություններից (Ռուսաստան, Չեխոսլովակիա, Պրանսիա, Բուլղարիա, Հարավսլավիա, Ֆինլանդիա, Ավստրալիա և այլն) և փոքրամասնություններից՝ հին միություններում: Գերմանիայում 8 և կես միլիոն կազմակերպված բանվորներից 3 միլիոնը գաղափարապես մեզ է հարում: Նրանք իքենց ամսավճարները մուծում են Ամստերդամի Ինտերնացիոնալում, նրանք գտնվում են ռեֆորմիստական պարագլուխների ղեկավարության տակ, իսկ քաղաքականապես և արհեստակցականապես նրանք իրենց միության ներսում այն գիծն են տանում, ինչ գիծ վոր մենք ենք աչտեղ, Արհեստակցական միությունների կարմիր Ինտերնացիոնալում, մշակում: Պրոֆինտերնի առանձնահատկությունն այն է, վոր նա, միջազգային-քաղաքական տեսակետից, ներկայացնում է, հեղափոխական մի կոմպակտ մասսա, վորն ունի վորոշ գիծ, նա սեպի նման խրվում է բոլոր արհեստակցական ռեֆորմիստական կազմակերպությունների մեջ: Մեր այդ առանձնահատկությունն ավելացնում է մեր ույժը և մեզ հնարավորություն տալիս ավելի ու ավելի հեռուն տարածել մեր շոշափուկները, նույնիսկ այն կազմակերպությունների մեջ, վորոնք պոաջ իբր թե կոմունիստական վարակից լիովին ապահովված էին:

Պրոֆինտերնը բոլոր յերկրներում միացնում է մոտավորապես 12-13

36646-62

միլիոն մարդ։ Ուղղահայաց գծով մենք ունենք Պրոպագանդայի Միջադպար-
յին Կոմիտեներ (հանքադործների, մետաղագործների և այլն), վորոնց նպա-
տակն է պայքարել արհեստակցական շարժման միասնականութեան համար,
վերստեղծելու միասնական արտադրական Ինտերնացիոնալներ, վորոնք
կազմաւորուին իրենց կազմի մեջ պարփակել բոլոր բանվորներին անկախ
նրանց քաղաքական ուղղութեանց։

Պրոֆեսներէի օտար- Կարն Պրոֆիտներնի առանձնահատկութեան
օրկան ու տարտիկան։ Պրոֆիտներնի առանձնա-
հատկութեանը նախ այն է, վոր նա կանգնած է հեղափոխական
պայքարի տեսակետի վրա, դասակարգային հակասութեանների խորաց-
ման տեսակետի վրա, յերկրող այն, վոր նա խիստ կերպով հանգես է դա-
լիս դասակարգերի աշխատակցութեան դեմ, նա իբրեւ լողունգ, հրապարակ
է նետում կապիտալիզմի տապալումը, կոմունիստական հասարակարգի
հաստատումը՝ պրոլետարիատի գիլկատուութեայի միջոցով։ Պատերազմի վե-
րաբերմամբ մենք առաջ ենք քաշում մի շարք նախնական միջոցներ՝ պա-
տերազմի դեմ կովելու համար։ Ի հարկե, պատանեկութեան դաստիարակու-
թեանն ու կիւնեմատոգրաֆը լավ բաներ են, բայց վորպեսզի անմիջապէս
ընթացեալ պատերազմի վտանգի սրութեանը, մենք մեր մի շարք պատ-
փորմներում առաջարկում ենք ինտենսիվ կերպով պրոպագանդա մղել սպի-
տակ և գունավոր զորքերի մեջ։ Յերբ մենք այդ առաջարկն արինք Հա-
ագայում, Ամստերդամի Ինտերնացիոնալի նախագահ Թոմասն ասաց. «Մեզ
առաջարկում են զորքերի մեջ պրոպագանդա մղել։ Դա բոլորովին անհնար է»։
Ինչո՞ւ։ Վորովհետեւ նման պրոպագանդայի համար կարող են բանդ նստեց-
նել։ Ե՛, հետո ինչ։ — Թող նստեցնեն։ Իսկ յետեւ միլիոնավոր բանվորների
և դուղացիների այն աշխարհն որդարեն — դա ավելի լավ է,
քան թե միքանի հարյուր մարդ ծակը կոխեն։ Նրանք զորքերի մեջ
պրոպագանդա մղելու դեմ են, վորովհետեւ այդ զորքերի գոյութեանը
կողմնակից են, չէ վոր այդ զորքերը պահպանում են իրենց կապիտալիս-
տական դասակարգերի գոյութեանը։ Մենք պատերազմի դեմ զործադրելու
միջոցների մի ամբողջ սխտեմ եյինք առաջարկում. անմիջապէս կազմա-
կերպել քննիչ հանձնաժողովներ, ստեղծել նախահանգստային բյուրոներ
առնմանազօծելու, հանգուցային կայարաններում ստեղծել հանձնաժողով-
ներ, վորոնք թույլ չտային գինամթերքների փոխադրմանը, մի շարք մի-
ջոցներ, վոր կարող են ստիպել բուրժուազիային հրաժարվելու մարդկու-
թեանը մի նոր սպանդանոցի մեջ նետելու մտքից։

Պրոֆեսներէի պայ- Այս ասպարիդում մենք, մեր ամբողջ գործու-
ւարք Քաւիզմի դեմ. նկյութեան ընթացքում, Ամստերդամի Ինտեր-
նացիոնալի կողմից բոլորովին ողնութեան չենք հանդիպում։ Մեր նպա-
տակն է՝ գինել բանվորներին և նախապատրաստել Ֆաշիստական սխտեմի
տապալում, վորը հակահեղափոխութեան զարգացման մի ետադն է։ Ֆա-
շիզմը նրանց համար՝ ծայրահեղ կուսակցութեանների պայքարի մեջ մի

ժամանակավոր եպիդոլ է, դրվագ։ Ֆաշիզմը մեզ համար մի դրվագ չէ, այլ
բուրժուական հակահեղափոխութեան վերջին խոսքը։ Ֆաշիզմը պրեկանտիվ
հակահեղափոխութեան է, մի փորձ՝ խեղդելու, խանդարելու հեղափոխու-
թեանը նրա ծնվելուց առաջ, և այդ պատճառով էլ Ֆաշիզմի դեմ մղած
կովում մենք առաջ ենք քաշում մի ամբողջ շարք միջոցներ, վորոնք կը
տապալեն Ֆաշիզմը, նրա հետ միասին և կապիտալիստական սխտեմը։

Պրոֆեսներէի Ռուրի Ռուրի բռնադրաման դեմ կովելու համար
բռնադրաման գեմ մենք առաջարկեցինք ստեղծել միասին զործե-
միզած կովում։ — լու, միասին պաշտպանելու, ինչպէս և միասին
հարձակման դիմելու Գործողութեան կոմիտեներ, կազմակերպել գիմադրու-
թեան ինչպէս Ռուրում, այնպէս էլ Ռուրից դուրս։ Միլիոնավոր բրոշյուր-
ներով և թերթերով ազիտացիա մղել բռնադրամիդ բանակի մեջ, զինվոր-
ների պրոպագանդայի յենթարկել, բռնադրամումը դարձնել անհնարին և
նախապատրաստել միջազգային գործադուլ՝ բողոքելու պատերազմի և այլ
վտանգների դեմ, վոր կապված են այդ պատերազմի հետ։

Պրոֆեսներէի յեմ Ինչ տարբերութեան Պրոֆիտներնի և Ամ-
Ամստերդամի Եներ- ստերդամի Ինտերնացիոնալի մեջ։ Այդ տարբե-
նացեոնալը. բութեանն ավելի ցայտուն կերպով արտահայտ-
վեց փոխադրողների կոնֆերենցիայում, վոր մոտ որեքս վերջացավ Բերլի-
նում։ Այնտեղ գերմանական փոխադրողների ներկայացուցիչն ասած հե-
տեյալը. «Տնտեսական յրգանիզմը հիվանդ է, մենք ձգտում եյինք նրան
բժշկել, սակայն ձեր կիրառած տարտիկան խանդարում է մեզ»։ Յեա գրան
պատասխանեցի. վոր տնտեսական յրգանիզմը հիվանդ է, դա ճիշտ է,
բայց մենք նրան բժշկել չենք ցանկանում, մենք ուզում ենք նրան սպա-
նել և օհո հենց այդ է մեր յերկուսի տարբերութեանն։ Ամստերդամցիների
համար այն, ինչ վոր այժմ մարդկութեանն է ապրում, ժամանակավոր
ձգնաժամ է. մի դադար, վոր պատերազմն և առաջադրել։ Նրանք այն տե-
սակետին են, թե պետք է վերստեղծել կապիտալիզմը, դարձնել այն
արյունառատ, վորպեսզի նրա յերակներում արյուն խաղա, և հետո այդ
ընթացքով կարող են անցնել սոցիալիզմին, վորի մասին յերազում են։
Մենք ասում ենք. կապիտալիստական հասարակութեան քայքայումն արդեն
սկսվել է, և մեր նպատակը վոչ թե կապիտալիզմը վերստեղծելն է, վոչ թե
նրա արյունահատութեան մասին հոգալն է, այլ նրա հետագա տարրալու-
ծումն ու կործանումը։ Ահա թե վորն է բանվորական շարժման տարա-
ձայնութեանների կենտրոնը։

Ռեֆորմիզմի դեմ վարած մեր պայքարը, մի շարք, վերին աստիճանի
խոշոր հետեանքներ տվեց։ Ամստերդամի Ինտերնացիոնալն արդեն իր
մեջ ունի հեղափոխական փոքրամասնութեաններ։ Դեռ էլ ավելին։ Յե-
թե մենք Ամստերդամի Ինտերնացիոնալի սեփարմիստական կազմակեր-
պութեաններից դուրս հանենք մեզ հարած կազմակերպված փոքրամաս-
նութեաններն, ապա կսեսնենք, վոր մնացած ժառանգներն էլ բաժանվում

են մի քանի հոսանքներ: Այնտեղ պայքար է տիրի ունենում հետեյալ հարցի շուրջը. ինչպես կովել ֆաշիզմի դեմ և թե՛ հետ քրոկ կազմել՝ կոմունիստներին, Պրոֆինտերնի կողմնակիցներին, թե՛ բուրժուական խաղաղասերներին, ինչպես այդ տեղի ունեցավ Հաագայում: Հենց այն հարցի շուրջը, — թե՛ թե՛ հետ պիտի բլոկ կազմել կապիտալի արշավանքը հետ մղելու համար, ինչպես կովել ֆաշիստական ռեակցիայի դեմ, թե՛ հետ ընթացալ, — Ամստերդամի Ինտերնացիոնալում կրքերը սուր կերպով բորբոքվում են: Այդ շատ վառ արտահայտություն ստացավ Ամստերդամի Ինտերնացիոնալի մի շարք ղեկավարների հանդես գալով՝ ընդդեմ իրենց բռնած հին գծի: Յես արդեն ասացի, վոր Ամստերդամի Ինտերնացիոնալի ղեկավարներինց մեկը, Ֆիմմենը մի շարք ճառեր արտասանեց — վոչ թե հոգնածությունից, այլ յերևի նրանից, վոր նրա մեջ հավանորեն խոսեց պրոլետարիատի խիզճը, — վորոնց մեջ արձանագրում էր Ամստերդամի Ինտերնացիոնալի անդորությունը: Այդ փաստը այս կամ այն մարդու անձնական ճգնաժամը չէ, այդ դարձը վոչ միայն Ֆիմմենի կողմիցն է, վորն ավելի զգայուն գտնվեց, վոչ, Ֆիմմենն արտահայտեց այն արամադրությունները, վոր կան Ամստերդամի Ինտերնացիոնալի ներսում, այն առանձին աննկատելի պրոցեսները, վոր կատարվում են ռեֆորմիստական կազմակերպությունների ներսում, և վորոնք մի առանձին ուժով յերևան յեկան Ռուրի ավազանի բռնագրավումից հետո: Ամեն մի ղերմանացի բանվոր չէր կարող իրեն հարց չտալ, թե հապա ի՞նչ արեց Ամստերդամի Ինտերնացիոնալը: Ֆրանսիացի, բելգիացի և անգլիացի յուրաքանչյուր բանվոր պետք է իրեն հարց տար, թե ի՞նչ արեց Ինտերնացիոնալը, վորը միջազգային գործադուլ խոստացավ: Ինչու միջազգային գործադուլը տեղի չունեցավ: Յեվ Ամստերդամի Ինտերնացիոնալի ղեկավարների նկատմամբ՝ քաղաքական այդ անանկությունը մասսաների մեջ առաջ բերեց անբավականություն, անվստահություն և թերահավատություն: Յեվ բանվորական մասսաները նոր ձևեր, նոր մեթոդներ փնտրելիս, սկսեցին լսել այն, ինչ վոր Պրոֆինտերնի կողմնակիցներն ու ներկայացուցիչներն են ասում:

Փոխադրողների կոն- ֆերենցիան Բեռլին- ում:

Փոխադրողների միջազգային այդ կոն-
ֆերենցիան հետևանք էր հենց այդ վերադնա-
հատությունների: Այդ կոնֆերենցիային ներկա
էին փոխադրողների Միջազգային Ֆեդերացիան, վորն Ամստերդամի Ին-
տերնացիոնալին և հարում և ռուսական միությունները, վոր փոխադրող-
ների հեղափոխական միություններն են և կանգնած են մի տեսակետի
վրա: Ի՞նչ էին խոսում այդ կոնֆերենցիայում: Այնտեղ խորհրդակցում
էին այն հարցի մասին, թե ի՞նչպես կովել պատերազմի դեմ, ինչպես
կովել ֆաշիզմի դեմ, ինչպես պաշտպանել Խորհրդային Ռուսաստանը հար-
ձակումներից, ինչպես ստեղծել միասնական ճակատ և ինչպես վերստեղ-
ծել արդեն ճեղքվածներ ստացած արհեստակցական շարժման միություն-

ները: Այնտեղ մշակեցին գործողությունների կոնկրետ, գործնական մի-
ջոգիք, մտքերն մի ամբողջ շարք կոնկրետ կետեր, վոր մենք Հաագա-
յում և ուրիշ տեղերում առաջարկել էինք: Կոնֆերենցիայի վորոշումներին
մեջ չկա անմիջապես պրոլետարիատի դիկտատուրա հայտարարելու շեշտող
կետն — այնտեղ զրված և այստեղ անելիքի ծրագիրն է: Այն և բանվորնե-
րին զինելով, տեղերում և կենտրոնում զինված խմբեր կազմակերպելով,
կովել ֆիշիզմի դեմ, ստեղծել Գործողության Միջազգային Կոմիտեն՝
պատերազմի դեմ կովելու համար, պրոպագանդայի և ագիտացիայի միջո-
ցով միացնել, համախմբել բանվոր դասակարգը համաշխարհային վստակի
դեմ կովելու համար:

Ամստերդամի Ին- տերնացիոնալի վախ- ճառի սկիզբը:

Ահա այդ կոնֆերենցիան, վոր ամստերդամ-
ցի փոխադրողների մի մասը միացրեց հեղափո-
խական միությունների հետ, արդեն մի նոր բան
և միջազգային շարժման մեջ, վորովհետև միասնական ճակատ հայտարա-
րելուց հետո հենց յերկրորդ տարին մեզ հաջողվեց Ամստերդամից պոկել,
վոչ թե կազմակերպչորեն, այլ քաղաքականապես, բանվորներին մի մասը,
նրանց հետ միասնական ճակատ ստեղծել, և դրանով մենք ներս խրվեցինք
այդ կազմակերպության մեջ, պատեցինք թշնամական ճակատը, նրա մեջ
ճեղք բացինք: Ներկայումս Ամստերդամի Ինտերնացիոնալի մեջ մինչև որս
չտեսնված մի կոխիկ և սկովել այդ կոնֆերենցիայի և մեզ հետ կնքված հա-
մաձայնության շուրջը: Գերմանական ռեֆորմիստները համաձայնության
դեմ են: Նրանք ասում են. «Մենք չենք ստորագրել, մենք չենք քվեարկել»,
և մի շարք ժոմենտներ են առաջ քաշում, վորոնցից յերևում է, վոր նրանք
մեր համաձայնությունը քանգել են ուղղում: Ամստերդամի Ինտերնացիոնալն
այդ կոնֆերենցիայի դեմ մի վորոշում հանեց և ասում է, թե փոխադրողների
կոնֆերենցիան իրեն վրա պարտականությունների չի դնում: Ի՞նչ է նշա-
նակում այս: Ամստերդամի Ինտերնացիոնալի ղեկավարներից մեկը մեզ հետ
միասնական ճակատ և ստեղծում, մյուսները դեմ են դուրս գալիս: Իսկ
Ամստերդամի Ինտերնացիոնալի փլուզումն է ցույց տալիս: Այն ժամանակ,
յորը Ամստերդամի Ինտերնացիոնալի քարտուղարներից մեկը մեզ հետ հա-
մաձայնություն էր ստորագրում, այդ Ինտերնացիոնալի մյուս քարտու-
ղարը Համբուրգում, սոցիալիստների կոնգրեսին ճառ էր արտասանել, վո-
րով իր քաղաքական համերաշխությունն էր արտահայտում սոցիալ-դեմո-
կրատական կուսակցությանը: Մեկը միասնական ճակատ է կազմում սո-
ցիալ-դեմոկրատների հետ ընդդեմ կոմունիստների, իսկ մյուսը՝ միասնական
ճակատ և կազմում կոմունիստների հետ ընդդեմ բուրժուազիայի, ուրեմն
և սոցիալ-դեմոկրատիայի: Յեթե մի կազմակերպություն հասնում է այն-
պիսի վիճակի, վոր նրա առանձին մասերը բլոկ են կազմում մի ուրիշ կազ-
մակերպության հետ, այդ կնշանակի, վոր այդ կազմակերպությունը խո-
րը ճգնաժամ է ապրում, վոր նա փլվում է, բեկորների բաժանվում:

Յեվ մենք, Պրոֆինտերնն ու Կոմիտենք, վոր համաշխարհային բան-

վորական շարժման հեղափոխական կենտրոնն ենք կազմում, հանդիսանում ենք իբրև ձգողություն կենտրոն Ամստերդամի բանակի առանձին մասերի: Այդ ունիթորմիստական դանդաղվածից մենք քաղաքականապես պոկում ենք նրա հասկածներն, ուժեղացնում մեր կազմակերպությունը և տարածում մեր քաղաքական ազդեցությունն ամբողջ աշխարհի բանվորական մասսաների վրա:

IV

ՎԵՐՋԱԲԱՆ

**Հասանելի եամա-
լուսիայից բանվորա-
կան շարժման մեջ:**

Համաշխարհային բանվորական շարժման մեջ միայն ունիթորմիստական և կոմունիստական արհեստակցական կազմակերպությունները չեն, վրե կան: Բանվորական շարժումը, — հենց այդ և նրա դժբախտությունը, այժմ իր մեջ արտացոլում է անցյալը, ներկան և ապագան: Նա մինչև այժմ արտացոլում է բանվոր դասակարգի կապն այժմյան բուրժուական հասարակության հետ, արտացոլում է նույնպես բուրժուազիայի զազա-փարսյին ազդեցությունը պրոլետարիատի վրա և յերբորդ կողմից արտա-ցոլում է բանվոր դասակարգի ազատագրումը բուրժուազիայից: Համաշ-խարհային արհեստակցական շարժումը վոչ միայն քաղաքական բաժա-նումներ ունի, այլև ազդային: միևնույն պետության մեջ կան միու-թյուններ՝ չեխական, դերմանական, Լեհաստանում կան լեհական և հրեյա-կան միություններ: Ամերիկայում կան սպիտակների և սևերի միություն-ներ: Բացի այդ բաժանումներից կան և քաղաքական բաժանումներ՝ լիբե-րալ, դեմոկրատական միություններ և այլն: Կան նույնպես կաթոլիկա-կան, բողոքականների և այլն միություններ: Ներկայումս այս բոլորին ավելացան և ֆաշիստական միությունները: Այսպիսով, արհեստակցական շարժումը բաժան բաժան և յեղել, և հենց այդ ենթաթույնությունն ու դժ-բախտությունը: Նա ճեղքված է՝ քաղաքական, ազգային և դավանաբանա-կան գծերով, և Պրոֆինտերնի արժանիքն հենց այն է, վոր նա բոլոր այս բաժանումները վոչնչացնում և և միացնում մի հեղափոխական շարժման, միևնույն հեղափոխական կազմակերպության մեջ:

**Անաբխ - Սինգիկա-
լիստական Ենեհեհա-
ցիոնալ:**

Համաշխարհային արհեստակցական շարժ-ման պատկերը լրիվ չէր լինի, յեթև մենք, թե-կուզ համառոտ կերպով, չարտահայտվենք: Անաբ-խ-Սինգիկալիստական Ինտերնացիոնալի մասին: Նա սկիզբ առավ 1922 թ. «Բանվորների Միջազգային Ընկերություն» մեծազորող անվան տակ և միացրեց մի քանի փոքրիկ խմբակներ՝ Դերմանիայից, Իտալիայից, Հոլան-դիայից, Շվեդիայից և Պորտուգալիայից: Միայն Իսպանիան էր, վոր ներ-կայացված էր համեմատաբար սուրիզ կազմակերպությամբ: Այդ Ինտերնա-ցիոնալը միացնում է զուտ սինգիկալիստներին, այսինքն այնպիսիներին, վորոնք վոչինչ չեն սովորել վոչ պատերազմից, վոչ ևլ ուսական հե-

ղափոխությունից: Դրանք 1906—1910 թ.թ. հին «հավիտենական» անաբ-խ-սինգիկալիզմի, նրա առավել ծայրահեղ հակակոսակցական և հակապե-տական ձևի քարոզիչներն են: Նրանց համար արհեստակցական կազմակեր-պություններից դուրս չկան հեղափոխական բանվորական կազմակերպու-թյուն և իրենց փոքրիկ ազանդական միություններից դուրս չկան արհ-միություններ: Բոլոր քաղաքական կոսակցությունները, նրանց թվում և կոմունիստականը, բուրժուազիայի չարամիտ պատկերացումն են, և բոլոր պետություններն, ի թիվս վորոնց և Խորհրդայինը՝ աշխատավոր մասսա-ները կեղևքման գործիքներն են: Ահա սինգիկալիզմն իր «անադարդ» «մա-քուր» անաբխիստական ձևով: Նա իր Ինտերնացիոնալը ստեղծել և ընդգեմ Պրոֆինտերնի և Կոմինտերնի և միևնույն ժամանակ համախմբում է բոլոր Երե-կոսներին ու ռեհատվածներին, վորոնք Մոսկվայի կողմնակից են: Այդ Ինտերնա-ցիոնալի ծիծաղելիությունը հասկանալի կդառնա, յեթև մենք հիշենք, վոր սին-գիկալիստների ճշող մեծամասնությունն արտահայտվեց հոգուտ Պրոֆինտեր-նի, հոգուտ ուսական հեղափոխության և պրոլետարիատի դիկտատուրայի: Այդ հակակոմունիստական Ինտերնացիոնալի միայն անունն է, վոր վոխ են առել Մաաշին Ինտերնացիոնալից, իսկ մնացած բոլորն՝ անաբխիստա-կան դատարկախոսությունն է, վորով դեռ հիվանդ են մի քանի հարյուր հազար մարդ՝ ամբողջ աշխարհում:

Արհեստակցական

**Շարժման զարգաց-
ման հեռանկարները:**

Իժվար և ասել, թե ամբողջ արհեստակցա-կան շարժումը նվաճելու համար քանի տարի յե ման հեռանկարները: հարկավոր: Դեռ շատ վաղուց չե, վոր Կոմին-տերնն ու Պրոֆինտերնը հիմնվել են, իսկ այժմ, նրանք ամբողջ բանվորա-կան շարժումը նվաճելու ճանապարհն են բռնել: Յեվ յերբ Լորդ Գերզոնը նո-տաներ և գրում, նա գրում և վոչ միայն լրտեսների և նրանց վճարում-ների մասին, այլև այն չարաբաստիկ կազմակերպության մասին, վոր Կո-մինտերնն և կոչվում և վորը բոլոր շահագործողների ակործակն և փչա-ցնում: Կոմինտերնն ու Պրոֆինտերնը մի նոր համաշխարհային պետություն են: Այդ պետությունը մյուսներից նրանով է տարբերվում, վոր սահման-ներ չունի: Մենք մեր թշնամիների թիկունքում կողմնակիցներ ունենք: Ահա դրանում և մեր ուժը: Յեթև մենք մի պատմական զուգահեռական անցկացնելու լինենք, ապա կարող ենք ասել, վոր ամբողջ աշխարհի բան-վորական շարժումն իր զարգացման հինդ տարվա ընթացքում՝ Հոկտեմբեր-յան հեղափոխությունից մինչև որս՝ առաջադիմություն ավելի մեծ քայլեր և արել, քան թե ֆրանսիական հեղափոխությունից մինչև Հոկտեմբերյան հեղափոխությունն, այսինքն 130 տարվա ընթացքում: Կնշանակի, դատ-մական տեսակետից, մենք հսկայական արագությամբ առաջ ենք գնում, և այդ պատճառով էլ մեր հեռանկարները վերին աստիճանի լավատես են, չնայած այն բանին, վոր բոլոր յերկրներում սեպտեմբերի 1-ից և, վոր կա-պիտալն արշավում և և վոր ունիթորմիստական կազմակերպությունները դեռևս ուժեղ են:

Համաշխարհային բանվորական շարժման և հեղափոխութեան զարգացումը և այն հոսանքները, վոր մենք անցել ենք, մեզ լիովին հնարավորութեան են տալիս, առանց չափազանցելու, ասելու, վոր մենք, ճիշտ է, դեռևս պատմական ընթացքի սկիզբն ենք ապրում, բայց այդ սկիզբն արդեն նվաճել և յերկրագնդի մեկ վեցերորդ մասը և իր շտաբովները տարածել և ամբողջ աշխարհում: Ամբողջ աշխարհի վրա չկա վոչ մի անկյուն, ուր թափանցած չլինի կոմունիստական վարակը: Նա իբրև մի հզոր ուժ, միաձուլված միասնական տաքտիկայի հետ հանդիսանում և այն գերեզմանափորը, վորը կլծաղի միջազգային կապիտալիզմը և միջազգային բուրժուազիային:

ԳԻՆՆ Ե 15 Կ.

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0205213

